

Hrvatska

Napisao Marko Kosak,

Zelena Akcija

www.zelena-akcija.hr

- Zelena akcija surađuje sa 7 certificiranih Zero Waste općina i gradova u Hrvatskoj, na otoku Krku: Krk, Baška, Dobrinj, Malinska-Dubašnica, Omišalj, Punat, Vrbnik. Općina/gradova koji su kandidati za Zero Waste certifikat ima 14 - Prelog, Goričan, Donji Kraljevec, Sveta Marija, Donji Vidovec, Donja Dubrava, Kotoriba, Belica, Dekanovec, Domašinec, Podturen, Martijanec, Jalžabet, Pribislavec.
- Zelena akcija surađuje i s Gradom Zagrebom u sklopu projekta ERIC.

Nacionalni i regionalni kontekst

U Hrvatskoj nacionalne politike koče napore gradova i općina da razviju održiva rješenja za gospodarenje otpadom. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja nametnulo je Zakon prema kojem općine moraju isporučiti svoj miješani otpad u regionalne centre za gospodarenje otpadom, koji se oslanjaju na tehnologije za proizvodnju goriva iz otpada (RDF) i spaljivanje. Takva obaveza sprječava razvoj decentralizirane, ekološki prihvatljive infrastrukture za gospodarenje miješanim otpadom.

Dodatno, [najnoviji nacionalni Plan](#) gospodarenja otpadom krivo prikazuje da određene regije imaju odgovarajuće kapacitete za sortiranje otpada i kompostiranje. To uključuje postrojenja u vlasništvu privatnog sektora koji opslužuje više regija, a ne isključivo jedinice lokalne samouprave u kojima su smještene ta postrojenja. Kao rezultat toga, gradovi poput Velike Gorice ne mogu pristupiti dobrom dijelu financiranja EU za prijeko potrebnu infrastrukturu za sortiranje i kompostiranje otpada. S ograničenim proračunima, mnoge općine ne mogu si priuštiti samostalno financiranje ovih velikih projekata koji služe smanjenju odlaganja otpada i održivijem gospodarenju otpadom.

Nadalje, sve se više dovodi u pitanje i točnost statistike gospodarenja otpadom koju objavljuje ministarstvo. Primjerice, izvješća o odvojenom prikupljanju otpada u jedinicama lokalne samouprave u rezultate uključuju miješani otpad kojeg javna komunalna poduzeća prikupljaju ne samo iz kućanstava, već i iz industrije, ugostiteljstva i drugih komercijalnih izvora, dok se odvojeno prikupljen otpad iz tih sektora ne prikazuje u tim statistikama. Takva izvješća značajno iskrivljuju uspješnost u rezultatima prikupljanja komunalnog otpada, što često dovodi i do nepravednih financijskih kazni za lokalne vlasti.

Još jedna zabrinjavajuća činjenica je jačanje pritiska ministarstva prema proširenju kapaciteta za spaljivanje otpada i prikazivanje toga kao najboljeg rješenja za rješavanje problema miješanog otpada i zatvaranja odlagališta. Hrvatska trenutno nema dovoljno kapaciteta za spaljivanje RDF-a iz regionalnih centara za otpad, a njegov izvoz je skup. To je potaknulo izgradnju nekoliko privatnih spalionica otpada. Nadalje, prva spalionica u javnom vlasništvu također je u procesu izgradnje kao dio jednog od regionalnih centara za gospodarenje otpadom, što izaziva zabrinutost da će se slični projekti proširiti diljem zemlje.

Ako se taj trend nastavi, Hrvatska bi uskoro mogla imati zamah izgradnje privatnih i javnih spalionica, što bi unazadilo napore da se krene prema održivom gospodarenju otpadom.

Zagreb

Značajan napredak u pojedinim segmentima sustava gospodarenja otpadom u Zagrebu postignut je zahvaljujući našem angažmanu u gradskoj radnoj skupini usmjerenoj na reformu sustava odvojenog prikupljanja, implementaciju sustava pravednije naplate miješanog otpada (Pay-As-You-Throw) i razvoja infrastrukture, kao i suradnjom na temi prevencije nastanka plastičnog otpada u okviru projekta [Elevating Reuse In Cities \(ERIC\) project](#).

- **PAYT:** Slijedeći naše preporuke, Grad Zagreb je uspješno implementirao pravedniji sustav naplate u kojem građani mogu utjecati na svoje račune smanjenjem miješanog otpada te postupno uvodi uslugu kontroliranog odvojenog prikupljanja po principu "od vrata do vrata". U središtu grada otvorene kante na ulicama zamijenjene su podzemnim kontejnerima za odvojeni i miješani otpad. Drugdje su kante premještene u zgrade i dvorišta, a grade se i kavez i polupodzemni spremnici. Potpuna implementacija sustava očekuje se do kraja 2026. Ovim mjerama znatno je smanjeno odlaganje otpada i povećano odvojeno prikupljanje otpada, s više od 50% porasta odvojenog prikupljanja otpada do kraja 2024. u usporedbi s 2022. i smanjenjem odlaganja otpada za 20%.
- **Plan otpada:** Grad Zagreb izradio je studiju izvedivosti za poboljšanje infrastrukture za obradu otpada, koja je uključila planove za novu kompostanu, sortirnicu odvojenog otpada i sortirnicu miješanog otpada. Međutim, ostaju neslaganja oko obrade nesortiranog otpada, pri čemu Grad predlaže proizvodnju tzv. goriva iz otpada (RDF), dok se s naše strane nastavljaju napori za promicanje naprednije i održivije mehaničko-biološke uporabe (MRBT) koja isključuje spaljivanje otpada. Također, pokrenuti su koraci kako bi Grad do kraja 2026. godine otvorio centar za ponovnu uporabu otpada.
- **Plan smanjenja nastanka plastičnog otpada:** Što se tiče plastičnog otpada, Grad Zagreb je izradio Plan smanjenja nastanka plastičnog otpada koji uključuje i odluku o zabrani jednokratne plastike u svim gradskim zgradama i ustanovama. Mjere koje su već u tijeku uključuju popravljavanje postojećih i postavljanje novih javnih česmi s pitkom vodom radi smanjenja potrošnje jednokratnih plastičnih boca, uklanjanje plastike za jednokratnu upotrebu na određenim gradskim događajima te podržavanje inicijativa za uporabu višekratne ambalaže u ugostiteljstvu.

Daljnja suradnja s općinama i gradovima

Nekoliko gradova u Hrvatskoj intenzivno radi na implementaciji zero waste modela. Grad Velika Gorica je u procesu priprema za stjecanje statusa kandidata za Zero Waste certifikat te s njima surađujemo na implementaciji sustava odvojenog prikupljanja otpada "od vrata do vrata". Općina Orle također planira postati kandidat za Zero Waste certifikat te s njima surađujemo u tom procesu. Otok Lastovo provodi preporuke koje smo izradili za njihov plan gospodarenja otpadom, a sa Gradom Pula surađujemo na razvoju centra za ponovnu uporabu. Općina Sali provodi naše preporuke za plan gospodarenja otpadom i plan prevencije nastanka plastičnog otpada, a Grad Koprivnica slijedi naše preporuke za poboljšanje lokalnog gospodarenja otpadom.

Najbolje prakse

Izvršne rezultate u protekloj godini postiglo je 7 jedinica lokalne samouprave na otoku Krku, posebice u nastavku povećanja odvojenog prikupljanja otpada, dosegnući prosjek od 60%. U Gradu Zagrebu također bilježimo uspjeh u smanjenju odlaganja otpada i povećanju odvojenog prikupljanja (do kraja 2024. Grad Zagreb povećao je udio odvojeno prikupljenog otpada za više od 50% u odnosu na 2022., a odloženo je više od 20% manje otpada), micanjem otvorenih spremnika s javnih površina i zaključavanje kontejnera te uspostavljanjem pravednije naplate odvoza otpada.

14 jedinica lokalne samouprave na sjeveru Hrvatske (koje vodi naš višegodišnji partner tvrtka PRE-KOM iz Preloga) nastavile su s odličnim rezultatima u odvojenom prikupljanju otpada i ostaju nacionalni lider, s prosjekom od preko 71% odvojenog prikupljanja otpada i prosjekom od manje od 73 kg miješanog otpada po stanovniku, što je znatno niže u odnosu na državni prosjek od 247 kg. Navedene JLS proizvode 224 kg komunalnog otpada po stanovniku, dok državni prosjek iznosi 474 kg.

[Nedavno stečen certifikat Zero Waste u JLS na otoku Krku](#), kao model dobre prakse potaknut će druge gradove i općine na usvajanje zero waste strategija, povećati ugled otoka Krka kao mjesta sa visokom kvalitetom života te povećati našu medijsku vidljivost kao stručnog nacionalnog koordinatora zero waste gradova i općina. To je osobito važno u svjetlu sve većeg "greenwashinga" od strane industrije i organizacija povezanih sa sektorima koji zagađuju okoliš. Ovaj uspjeh omogućit će nam i suradnju s više općina u obalnim turističkim područjima, gdje je gospodarenje otpadom tradicionalno najlošije zbog velikog utjecaja turističke sezonalnosti.

Implementacija zero waste rješenja na otoku Krku donosi korist stanovnicima jer poboljšava kvalitetu života, povećava dostupnost usluga i daje im kontrolu nad mjesečnim računima. Turisti se lako prilagođavaju sustavu, a turistička zajednica postaje sve prepoznatljivija na domaćem i inozemnom tržištu. Otočni poljoprivrednici također imaju koristi jer je njihov otpad integriran u komunalni sustav, dok je gospodarenje otpadom prilagođeno i lokalnim restoranima i hotelima.

Uspjesi u 2024

Najveći uspjesi u našoj suradnji s hrvatskim gradovima i općinama svakako su aktivnosti kojima smo pomogli općinama na Krku da steknu zero waste certifikat i ostvare brojne odlične rezultate, ali među važnije uspjehe spadaju i pozitivni pomaci u sustavu gospodarenja otpadom u Zagrebu koji su rezultirali značajnim smanjenjem odlaganja otpada i povećanjem stope recikliranja. Dodatno, velik uspjeh je i započeta suradnja s Gradom Velikom Goricom na sustavu prikupljanja otpada od vrata do vrata i pravednijoj naplati odvoza otpada, kao i u pripremi da Grad posrane kandidat za Zero Waste certifikat.

Što se tiče našeg ostalog rada u području gospodarenja otpadom, smatramo da je značajno postignuće što smo u 2024. godini proširili naš uspješan višegodišnji volonterski kolektiv za popravak bicikala i pokrenuli nove aktivnosti u suradnji s brojnim novim volonterima - kolektiv za popravke odjeće i kolektiv za popravak malih kućanskih aparata. Na taj smo način uspostavili multifunkcionalni centar za ponovnu upotrebu u našim uredskim prostorijama.

Prioriteti za 2025

U 2025. godini naši će prioriteti biti daljnja suradnja s jedinicama lokalne samouprave diljem Hrvatske u njihovim naporima za provedbu zero waste modela. Pružit ćemo stručnu pomoć poduzeću VG Čistoća iz Velike Gorice i Općini Orle u nastojanju da steknu status kandidata za Zero Waste certifikat. Nastavit ćemo i suradnju s poduzećem PONIKVE na otoku Krku s ciljem daljnjeg poboljšanja sustava gospodarenja otpadom, s posebnim naglaskom na prevenciju i ponovnu uporabu. Osim toga, nastavit ćemo rad u radnoj skupini za unaprjeđenje sustava u Zagrebu. U Puli ćemo nastaviti suradnju na uspostavi centra za ponovnu uporabu, dati preporuke za poboljšanje lokalnog plana gospodarenja otpadom i započeti razgovore o potencijalnoj kandidaturi za Zero Waste certifikat. Također, planiramo ispitati potencijalnu suradnju s općinom Lumbarda na Korčuli. Nadalje, sa suradnjom ćemo nastaviti i u Gradu Prelogu te okolnih 13 okolnih općina, na njihovom putu prema Zero Waste certifikaciji. Konačno, ovisno o raspoloživim resursima, surađivat ćemo s drugim JLS poput Grada Koprivnice i Općine Sali, a sve u cilju proširenja zero waste mreže gradova i općina u Hrvatskoj.

Zasluge za fotografije: Zelena Akcija

